

En adressebok fra 1865

Av Rolf Strand

I biblioteket på Romsdalsmuseet finnes det en del adressebøker. I prinsippet er de av to slag, selv om også blandingstyper kan opptre. Det ene slaget er register over alle firmaer og bedrifter, disse kan være ordnet både kommunevis og bransjevis. Den andre typen er lister over alle personer i hver kommune som har inntekt og formue. Disse adressebøkene kan være nyttige kilder og hjelpemidler både for den som skriver slektshistorie og annen personalhistorie, eller for den som skriver om næringsliv. «... *Vi kan nesten si at adressebøker er en slags telefonkataloger uten telefonnummer*», står det i en bok om slektsgransking. Adressebøkene kan også være nyttige hjelpemidler for dem som ved hjelp av mer finurlige analysemetoder forsker i sosialhistoriens mange spesialiteter.

Ola Gjendem² nevner 3 slike bøker i sin bibliografi, og den eldste av disse er «Adressekalender for Romsdal amt» fra 1900. I biblioteket på Romsdalsmuseet ser den eldste ut til å være «Adressebog for Romsdals amt med skatteligninger» fra 1909.

Jeg har lenge trodd at dette var noe av det eldste som fantes for vårt distrikt. Men under arbeidet mitt med hovedfagsoppgaven vinteren 1994/95, kom min veileder, professor Kjell Haarstad, med et klenodium³:

«Adresse-Kalender for Norges Handel og Industri for 1865

Dette er nærmest en bok om næringslivet i Norge på 1860-tallet, som gir mange flere opplysninger enn tittelen tyder på. Jeg har senere funnet ut at det også finnes eldre adressebøker. I en nyere bok om slektsgransking⁴ står det slik:

... Det er adressebøker fra 1830-årene og fremover, men spredt og varierende for de ulike områder. Statsarkivene vil ha en del adressebøker for sine områder, og ellers kan en undersøke dette på bibliotekene.

Jeg finner opplysningene i denne adresseboken fra 1865 så verdifulle og interessante at jeg vil gjengi de i sin helhet for Romsdal. Et problem er å få vite mer om firmaene og personene som er nevnt, men her har jeg så godt som mulig forsøkt å henvise til annen litteratur. Dette er omtalt i avslutningskapittelet.

Molde i Romsdals Fogderi, ligger ved Moldefjord paa Nordsiden af Romsdalsfjorden, 6 1/2 Miil fra Christiansund, 20 1/2 Miil fra Trondhjem og 43 1/4 Miil fra Christiania. Tilses regnes 12 Mile til Christiansund, 34 Mile til Trondhjem og 52 Mile til Bergen. Byen, skjønt et meget gammel Handelssted, blev dog først i 1742 Toldsted.

Byens Folkemængde udgjorde:

1825;	750, heraf	- Handlende,	- Industridrivende	og	- Skippere ;
1835;	793, heraf	32 Handlende,	33 Industridrivende	og	5 Skippere;
1845;	1183, heraf	29 Handlende,	63 Industridrivende	og	10 Skippere;
1855;	1454, heraf	27 Handlende,	68 Industridrivende	og	11 Skippere;

Bygningernes Brandassurancesum udgjorde:

1839: Spd.	84,350.	1843: Spd.	116,370.	1846: Spd.	152,860.
1849: Spd.	153,640.	1852: Spd.	164,400.	1855: Spd.	175,040.
1858: Spd.	215,000.	1861: Spd.	262,280.	1862: Spd.	276,530.
1863: Spd.	285,190.				

Til Udlandet udførtes af følgende Artikler:

		1835	1838	1844	1847	1851	1854	1857	1858
Salted Sild	Tdr.	108	-	4.388	708	336	-	1.689	1.447
Rogn	Tdr.	622	584	1.005	393	330	55	-	170
Hummer	Stk.	75.733	-	-	-	-	-	-	-
Trælast	Læstr	122	346	220	185	88	726	129	-
Been	Pund ^s	-	-	19.416	27.778	18648	-	-	-
Tørfisk	Vog	-	-	442	-	-	-	-	640
Klipfisk	vog	-	-	17.492	10.201	18.210	3.370	11.710	11.290
Tran	Pot	-	-	51.780	20.580	115.680	-	3.720	2.640

	Been	Tørfisk	Klipfisk	Sild, salt	Tran	Trælast
	Skippund	Vog	Vog	Tdr.	Potter	K-L.
1861	115	120	20.775	2.861	7.980	101
1863	-	-	7.005	1.649	-	-

Fra Udlandet udførtes af følgende Artikler:

		1835	1838	1844	1847	1851	1854	1857	1858
Byg	Tdr.	-	-	2.540	506	3.267	745	6.573	1.857
Rug	Tdr.	-	-	3.430	413	574	100	1.580	994
Bladtobak	Pund	7.826	-	24.810	33.017	11.885	4.183	12.419	16.454
Salt	Tdr.	1.022	2.879	2.246	1.521	2.629	3.045	5.204	
Kaffe	Pund	5.980	5.004	21.382	31.600	20.840	30.260	37.334	27.660
Sirup	Pund	3.440	9.120	25.047	21.977	10.993	15.547	18.025	21.372
Raat Sukker	Pund	2.640	4.769	8.642	7.582	7.141	6.164	7.741	8.179
Raff. Sukker	Pund	5.931	6.160	22.554	21.046	18.541	9.590	12.998	10.041

	Byg	Rug	Bladtobak	Salt	Kaffe	Sirup	Raat	Raff. Sukker
	Tdr.	Tdr.	Pund	Tdr.	Pund	Pund	Pund	Pund
1861	1.753	786	32.759	1.080	44.402	26.194	9.330	19.935
1863	2.941	373	20.037	2.024	34.078	27.930	10.715	20.508

	Brændeviin	Liin, Hamp og Stry	Smør	Steenkul	Viin
	Pund	Pund	Pund	Tdr.	Pund
1861	2.655	49.942	191	3.122	6.74
1863	1.956	65.462	1.767	5.663	5.425

Stedets Toldindtrader udgjorde:

	1845	1855	1856	1857	1858	1860	1863
	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.
Innførselstold	9.846	7.518	10.122	9.896	10.529	7.828	9.139
Udførselstold	823	397	320	152	89	198	50

Stedets Skibes Antal og Læstedræktighed:

	1835	1838	1844	1847	1851	1854	1857	1858	1860	1861	1863
Antal	7	9	17	19	18	23	31	34	32	32	32
Læster	148	153	367	260	295	587	951	1.086	976	860	830

Stedet har en Sparebank, stiftet 1834, som den 1ste Januar 1864 disponerede 176.206 Spd., hvoraf 19.897 Spd. egen Formue.

Embets og Bestillingsmand.

Bernt Hamre, Byfoged, Politimester, By- og Raadstuskriver.

C. B. Brinchmann, Forstander for Reknæs Hospital.

Translatør.

Hans Frederik Smith i Tydsk, Fransk, Engelsk og Spansk.

Fremmede Landes Konsuler.

Jacob Jerwel, Vicekonsul for Danmark

Emil Mackè, Vicekonsul for Frankrig.

Ole Ohlsen, Vicekonsul for Rusland.

Frederik Hansen, Vicekonsul for Spanien.

Bastian Michael Widt, Konsularagent for Preussen.

Næringsdrivende Borgere.

Handlende

Bersvik I Enke
Berg Ludv. M
Blomsnæs, K
Christensens Enke
Dahl T M sal
Dahl NP
Eide, Andreas P
Eide Knud Enke
Gjendem L
Gørvell A Fr
Hansen Z Enke
Hansen Eduard
Hoffmann G.
Hoffmann Ivar
Hoel Fr
Hollingen Ole
Hostmark O B
Ibsen E
Jervell C.S.
Jervell Jacob
Johnsen J
Krogh G.S.
Lie I E Enke
Lund E
Lund J.C.
Løchra Madam
Macé E
Møller H Thiis
Ohlsen Eduard
Ohlsen Ole
Owren Thorvald
Pillgram V
Rechdahl K Enke
Ræstad O A
Røe & Gørvell
Sandvik E.P.

Shiogn G.S
Width Bastian M
Width Carl M

Apoteker

Pettersen W

Barbeer

Larsen L

Bagere

Aas Madame
Lind Ole
Lindbom E
Monsen Hans A
Tønder Peter M

Blikkenslager

Hansen L.

Bogtrykker

Hauw L.C

Bogbindere

Boyesen ?
Deinboll J.M.W
Sættem O.C.

Boghandlere

Deinboll J.M.W
Olsen Rasmus

Bundtmager

Bækkelund J.J

Bygmester

Spolert (Muurmester)

Bødkere

Aarsæth J.G
Holm A
Ingebrigtsen H
Olsen O
Stolte A
Steen O A

Farvere

Monge Arne
Mettet T
Olsen A
Thokle Erik

Garver

Wildhagen H.

Glasmeister

Pedersen Mathias
(Snedker)
Wenge Ole K

Gjørtler

Svabøe

Guldsmede

Hagen H
Olsen O

Hattemagere

Anfindsen A
Devold Ole

Herbergerere

Buck F.C
Næss Jørgen Enke

Fra Storgata i Molde rundt 1870. Det mermeste huset t.v. er N. P. Dahls gård. Det neste var på denne tid et beboelseshus, men ble senere kjøpt og omgjort til kolonialbutikk av S. Lundgren. Den tredje gården tilhørte baker og blikkenslager Ole Lind, senere baker Schistad. Både Dahl og Schistad bygde på sine gårder slik at huset mellom dem virket lite. På motsatt side av gata dominerer Bastian Dahls gård som senere ble U. Aandahls. Også denne ble sterkt ombygget. Trappa i forgrunnen gikk inn til Hotel Molde. (se s. 227)

Romsdalsmuseets fotoarkiv.

Kobbersmed

Eriksen C. J

Malere

Devold Erik

Heitmann Ole

Modehandlerinde

Løchra Madame

Murere

Hansen Andreas

Hansvig Eduard

Spolert F

Reebslagere

Rasmussen

Øien I M

Sadelmagere

Hagen Hans

Hansen Peter

Simmermann F.

Skomagere

Brovold S

Bekken A.O

Børset C

Fladmark Ole

Hansen Hans

Hansen Johan

Harthun Søren

Hauan P A

Juulset L

Knudsen Erik

Knudsen Karl

Kavli K

Meeg Knud

Madsen S

Olsen T
Olsen A
Qvam Endre
Ramstad
Rostad Rasmus
Rybdahl R
Schnell Hans
Winggaard Arel

Skræddere

Hansen
Johannesen A.
Malme Thomas
Meldahl M P
Pettersen
Røe Opsahl
Winggaard Carl

Smede

Bolsø Lars
Holm
Johnsen Knud
Knudsen A
Myrebø Jørgen
Tombren Niels

Snedkere

Autzen Jens
Dybdahl Hans
Iversen P
Knudsen Andreas
Nereim Hans
Pedersen M
Rasmussen Ole
Solem R

Stub P S
Sylte Ole

Uhrmagere

Hansen Oluf
Ingebretsen T
Jørgensen G
Lunde F

Vognfabrikanter

Bosse I H

Ølbryggere

Blomsnæs Knud
Eide Søren
Mikkelsen
Pilgramm V

Nærmere Meddelelser angaaende foranførte Firmaer.

Berg, Ludv. M. Brændeviinshandler.

Blomsnæs, K. Eget Firma. Handelsborger. Viin og Ølhandel m.m.

Bærsviks Enke. Eget Firma. 1860. Handel med Kortevarer, Kolonial og Huusholdningsvarer.

Christensens Enke. Detailhandel.

Dahl, T.M. sal. (Dahls Enke). 1856. Huusholdnings & Kolonial-Handel samt Brændeviinshandel en detail.

Dahl, N.P. Medlem af Formandsskabet. Direktør i Sparebanken. 1849. Kjøbmand og Skibsrheder. Handel en gros & en detail med Kolonialvarer, Korn, Salt, Sild etc. samt Expeditionshandel. Udskibing af Fiskevarer. Eier af et Ølbryggeri.

Eide, Knud Enke. 1854. Handel en gros & en detail med Korn, Salt, Meel, Jern, Isenkram, Kolonial og Manufakturvarer, Glas, Steentøi og Linolie.

Eide, A.P. Fattiggasserer og Repræsentant. 1846. Kjøbmand og Skibsrheder. Handel en gros & en detail med enkelte Artikler som: Træløst, Jern, Glas etc. etc. Manufaktur og Fabrikvarer, Isenkram og Kortevarer. Kolonial og Hussholdningshandel. Brændeviin og Viin. Ølbryggeri der beskæftiger 4 Arbeidere. 60 à 70.000 Flsker. Krambod.

Nicolay Peter Dahl

Jacob Jervell jr.

Claus Stephansen Jervell

Gjendem L. 1863. Assorteret Handel med Korn, Salt, Meel, Jern, Støbegods, Kolonial og Manufakturvarer, Trælast m.m.

Gørvell, A. Fred. Agent for Thronhjems Brandforsikringsselskab. 1855. Handel en gros & en detail med Kolonial, Fabrik og alle slags grove Varer. Steentøi, Trælast, Fisk m.m.

Hansen, Z. Enke. Handel med assorterede Varer.

Hoffmann, Gottfr. 1841. Kjøbmand og Skibsrheder. Handel en gros & en detail med Trælast, Sild og assorterede Varer.

Høstmark, O.B. Kjøbmand fra 1838. Handel en gros & en detail med Trælast, Sild, Korn, Salt, Manufaktur-Fabrik og Kolonialvarer samt Huusholdningshandel. Skibsrhederi. Eier af Bageri og Reberbane. Udsalg: Storgaden No. 51

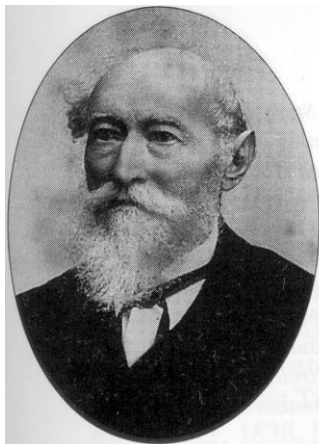
Ibsen, Edw. 1858. Handelsmand. Handel en detail med Huusholdnings-Varer. Kolonial & Kortevarer. Brændevine og Vine. Matr. No. 112.

Jervell, Jacob. Dansk Vicekonsul. 1842. Skibsrheder og Kommissionær. Handel en gros & en detail med Trælast og Fiskevarer. Kalkbrænderi i Veø Præstegjeld. Myrdyrker i Vestnæs Præstegjeld, Furland, Molde.

Jervell, C.S. Eget Firma. Medlem af Bestyrelsen af det søndør-romsdalske Dampskibsselskab. 1839. Skibsrheder. Kommissionsforretninger.

Johnsen J. 9 Mai 1864. Huusholdningshandel en detail.

Krogh, G.S. Eget firma. Bogholder ved Molde Sparebank. Expeditør for

Hans Thiis Møller

Ole Ohlsen

Thorvald Johannes Owren

Statens, det bergenske og nordenfjeldske Dampskibs-selskabs Skibe. Assorteret Handel.

Lund, Eilert. I Aaret 1860. Assorteret Detailhandel.

Lund, J.C. 1859. Bog og Papiirhandel, Kolonial, Meel og Grynhandel, tilligemed Udsalg af Huusholdningsartikler. Storgaden No. 94

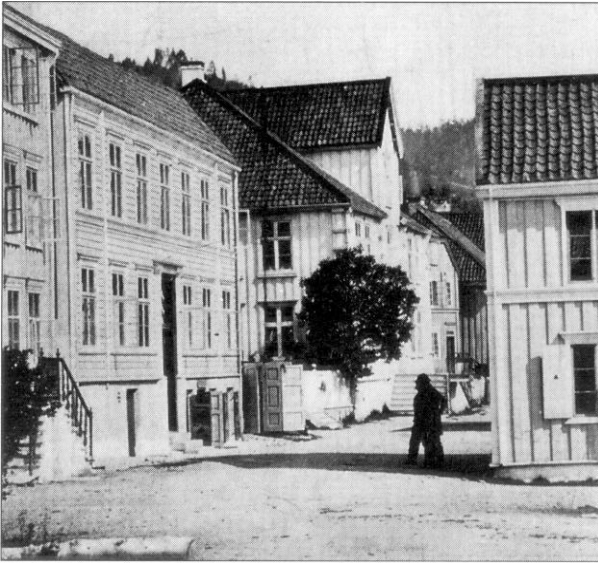
Macè, Emil. 1853. Fransk Vicekonsul. Skibsrheder.

Møller, H. Thiis. Medlem af Administrationen for Landhuusholdnings-selskabet i Romsdal Amt, og Formand i Bestyrelsen af Selskabet for Myr dyrkning i samme Amt. 1834. Skibsrheder. Handel med Kolonial og grove Varer, Export af Sild, Fiskevarer og Trælaster. Eier og Bruger af Jord - Mølle - Sag-brug, Beenstampe, Reberbane og Fiskevær samt Skibsværfts-interessent.

Ohlsen, O. (Ole). Overformynder og russisk Vicekonsul. 1829. Kommissionshandel. Udvalg af alle Slags grove Varer, samt Kolonial- og Manufakturvarer. Storgaden 29.

Ohlsen, Edv. B. Kæmner. 1859. Kjøbmand. Handel en gros & en detail med Kolonial- og Huusholdningsvarer samt diverse grove Varer etc. Kommissionsforretninger.

Owren, T.J. Eget firma. Ordfører i Kommunebestyrelsen. Medlem af Bestyrelsen af Amtets Landhuusholdningsselskab. Expeditor og Direktør for de søndmørs-romsdalske Dampskibe. 1851. Skibsrheder. Hanel og Udslibning af Trælaster, Sild og Fiskevarer samt assorteret Handel en detail.

Parti fra Storgata, omtrent der Fjordgata ligger i dag. T.v. konsul Bastian Widths gård med butikken på motsatt side av gata. Den neste bygningen er den gamle latin og realskolen hvor bl. a. Bjørnson gikk. Gården med den høye kvistetasjen er (vise)konsul O. Ohlsens gård. Bildet er trolig fra 1870-årene. Romsdalsmuseets fotoarkiv

- Pettersen, W* Eget Firma. Kirkeværge. Repræsentant. Handel med Apothekervarer.
- Rekdahl Knud Enke*. Eget Firma. 1826. Manufaktur- og Kolonial-Handel samt grove Varer.
- Ræstad, Joh. B.* Eget Firma. 24de August 1864. Handel en detail med Manufaktur, Kolonial, Isenkram & Kortevarer.
- Ræstad, O.A.* Eget Firma. 1859. Detailhandel med Fabrikvarer, Jern og Kolonialvarer.
- Sundvik, E.P.* Eget Firma. 1863. Handel en detail med Manufaktur- og Kortevarer. Korn, Jern og grove Varer. Kolonial & Huusholdningsvarer.
- Width, Carl M.* Eget Firma. 1856. Skibsrheder. Agent for første norske Assuranceforening i Porsgrund; for Søforsikringsselskabet i Arendal samt for Brandforsikringsselskabet «Norge». Handel en detail med Trælast, Jern, Glas, Salt, Kom, Manufaktur og Kolonialvarer.
- Width, Bastian M. (Bustian Michael)* Eget Firma. Medlem af Direktionen for herværende Sparebank, det romsdalske praktiske Landhuusholdningsseslab. Overformynder og Preussisk Konsul-agent. 1832. Kjøbmann og Skibsrheder. Kommissionsforretninger og Exporthandel med Fiskeprodukter. Agent for Norske Lloyds, Porsgrunds Søforsikringsselskab og Fredrikshalds Tolddistrikts Assuranceforening.

Romsdals Amt.

Romsdals Fogderi.

Landhandlere.

Jens Olaus Olsen, 1863, Bod, Handel med Kramvarer og Fiskevarer i Romsdal.

Johannes Møller, 1851, Eidsvaag i Næsset, Handler med Kramvarer og Trævarer i Romsdal.

Lars Larsen Langsæt 1856, Nøste i Sira Sogn i Næsset, Handel med Kramvarer og Trævarer.

Hans Hage, 1838, Næs i Gryttens Præstegjeld. Handel med Kramvarer og Teglsteen.

Harald Onsum, 1849, Veblungsnæs. Handel med Kramvarer, Fiskevarer, Næver osv.

Gerhard Christian Hagerup Dahl, 1856 i Veblungsnæs. Kramvarehandel.

Lauritz Knudsen, 1847 i Veblungsnæs. Brændeviinshandel exclusive.

John Elgenæs, 1864, Myklebostad i Vistdalen i Næsset Præstegjeld.

Tobias Johnsen Brude, 1864, boer paa Brudestuen i Kors Sogn i Gryttens Præstegjeld.

Avslutning

Denne utskriften er foretatt fra sidene 318-324 og side 461 i Adresseboken fra 1865. Den opprinnelige rettskriving er beholdt, også trykkfeil, og bare små ting er gjort med tekst-oppsettet for å gjøre meningen tydeligere.

Når det gjelder opplysninger ellers om personer og firmaer i Molde fra midten av 1800-tallet, er det skrevet ganske lite. Av oversiktsverker⁶ må jeg vise til «Molde og Romsdalen» av J.A. Schneider, «Molde og Romsdalen» av Bastian Dahl, «Folket ved fjorden» av Leo Oterhals og «Molde Bys historie bind 2» av Niels de Seve. «Rektor Alexander Brinchmann av Sverre Berg⁷ har mye stoff, særlig de kapitlene som omhandler Brinchmanns minner nedskrevet i 1868. Nils Parelus har i 3 grundige artikler⁸ skrevet om mange av de personene som er nevnt i adresseboken; om Hoffmann-familien med omgangskrets («Minder fra Molde», meget grundig kommentert), om Macé-familien og om

Rechdal-familien. I samme kategori kommer Sven Moestues artikkel⁹ om Hoffmann-familien i Molde. Nevnes må også kjøpmann T.J. Owrens erindringer¹⁰, en del jubileums-skrifter⁷ og avhandlingen «Aukra og Molde i 1865»¹⁰. Handelsmennene på Veblungsnes er omtalt i diverse artikler.¹³

NOTER:

- 1 STOA/SANDBERG: Våre røtter. Håndbok i slektsgransking for nybegynnere og viderekomne (1992) s. 86s. 86
- 2 GJENDEM, Ola: Romsdal svart på kvitt. En bibliografi. (1979)
- 3 «Adresse-Kalender for Norges Handel og Industri for 1865», utgitt i Christiania 1865 av «Det forrige Lehmanske Bogtrykkeri's Forlag og Tryk.»
- 4 se note 1
- 5 egentlig bismerpund, 5,977 kg
- 6 SCHNEIDER, J.A.: Molde og Romsdalen (Kristiania 1905) særlig side 139-162. DAHL, Bastian: Molde og Romsdalen (Kristiania 1892/Molde 1988). OTER-HALS, Leo: Folket ved fjorden (Molde u.å) særlig side 126-186. SEVE, Niels de : Molde bys historie 2 (Molde 1963)
- 7 BERG: Sverre: Rektor Alexander Brinchamn (Molde 1982) særlig s. 91-119
- 8 «Minder fra Molde af Christiane Bützow Hoffmann med forord og opplysninger av Nils Parelius (Romsdal Sogelag Årsskrift 1979 s. 5-66) PARELIUS, Nils: «Moldekjøpmannen August Macé og hans familie» (Romsdal Sogelag Årsskrift 1980 s. 37-48) PARELIUS, Nils: «Bjørnsons kjæreste lærer, Knud Thomas Rechdal og hans slekt» (Romsdal Sogelag Årsskrift 1982 s. 112-147).
- 9 MOESTUE, Sven: «Hoffmann-familien i Molde» (Romsdal Sogelag Årsskrift 1979 s.67-83)
- 10 OWREN, Th.J.: Erindringer fra 1830 og 40 årene med tillegg ca. 1860. (Finnes som tillegg i enkelte utgaver av SCHNEIDER, også i særtrykk og i Trondhjemske samlinger, 2. hefte 1903)
- 11 BOLSTAD: Selskabet for Molde byes vel gjennom 125 år (Molde 1967), PETERSSON: Molde og Romsdal Handelsstandsforening 1856-1956 (Molde uå), STRAND: Orkestermusikken i Molde 1854-1961 (Molde 1962) BIRKELAND: Molde mandsangforening 1866-1966 (Molde 1966)
- 12 STRAND, Rolf: Aukra og Molde i 1865 (hovedfagsavhandling i historie, UNIT/AVH 1995)
- 13 Se oversikt over dette i STRAND, Rolf: Veblungsnes (Romsdalsmuseets årbok 1995)